

Susitikimai su skulptorium Petru Aleksandravičiu

LITERATŪROS KRITIKO RIČARDO PAKALNIŠKIO
POKALBIS SU POETU, VERTĖJU, PEDAGOGU STASIU
ANGLICKIU vyko 1988 M. LAPKRIČIO 13 DIENĄ

Danutės Mukienės nuotraukos

R.P.: Papasakokite, ką prisimenate apie skulptorių Petrą Aleksandravičių.

S. A.: Su Aleksandravičiu susipažinau dirbdamas Šiaulių berniukų gimnazijoje. Jis – piešimo, aš – svetimų (užsienio) kalbų (kai kada – ir lietuvių), dėstytojas.

Jis buvo gana įdomus žmogus, padraugaudavome. Kai mano žmona išvažiavo studijuoti į Klaipėdą, aš apsigyvenau pas Zaborską [...]. Ten gyveno ir dailininkas P. Aleksandravičius. Kieme jis buvo išsinuomojęs ir dirbtuvę. Tenai ir aš dažnai užeidavau. Pasižiūrėdavau, ką jis kuria, be to pas Zaborskis mes kartu pietaudavome. Susirinkdavo apie 10 asmenų. Ponia Zaborskienė virdavo pietus, maitindavo mus. 1937 m. kilo sumanymas išleisti gyvųjų žemaičių raštų antologiją. Mane išrinko antologijos redaktorium (sudarytoju). Buvo nutarta į antologiją dėti meniškų rašytojų portretus, o ne fotografijas. Kaip kas susiras dailininką. Tarp kita ko nė vienam antologijos dalyviui nepasisekė surasti sau dailininką, tik aš vienas suradau, kadangi jau draugavau su Petru Aleksandravičiu. Pakalbėjau su juo, paklausiau – gal jis gali padaryti mano biustą, o paskui nufotografuosim jį ir įdėsime į antologiją. Taip ir sutarėm. Aš pozudavau tai sekmadieniais, ar šiaip laisvesniu laiku, per atostogas. Per mėnesį ar pusantro laiko jis ir padarė tą mano biustą. Iš pradžių – iš molio. Nufotografavom. Paskui atliejo iš gipso. Vėl nufotografavom. Tokia nuotrauka ir įdėta į antologiją „Žemaičiai“ (Kaunas, 1938 m.).

R.P.: Gal trumpai papasakokit, kaip vyko pats biusto kūrimas?

S. A.: Dailininkas Aleksandravičius buvo gabus, iš karto tai pamačiau. Dirbdavo ramiai, atsisėdėjęs, stebėdavo, žinoma, ir pozuotojo judesius, būseną. Aš pastebėjau, kad jis turi ne tik išorinį, bet ir vidinį matymą. Kartą, atrodo, kad vieną sekmadienio rytą, atėjau pozuoti. Jis mano veide pamatė kažką naujo ir sako: „Dabar kas kita – matau ne tik paviršių, bet ir vidų.“ Aš ne tik tąsyk, bet visada turėdavau daug rūpesčių, bet dailininkai tikriausia kitaip mato. Jis dirbo ne tiek stebėdamas žmogų iš išorės, kiek sekdavo jo

sielos judėjimą, pergyvenimus. Tai būdavo kūrybiniai susitikimai. Jo darbas buvo gilus; tai reikia įvertinti. Kaip dailininkai pasiekia, kad visa tai atsispindėtų medžiagoj, – viena iš jų kūrybos paslapčių.

R. P.: Su Aleksandravičiumi dirbote apie 5 metus.

S. A.: Iki sovietų valdžios įvedimo.

R. P.: Kaip per tuos metus bendraudavote kitur, mokykloje?

S. A.: Pas Zaborską aš ilgiau ne gyvenau. Išsikėliau pas savo uošvį.

Bet su Aleksandravičiumi likom artimi draugai, su juo susitikdavome ir vėliau, pasikalbėdavome apie meną, kūrybą. Sovietų valdžios metais (1940) Aleksandravičius buvo paskirtas dirbti į Vilniaus dailės institutą. Keičiantis valdžiai, daug pakitimų vyko ir aukštosiose mokyklose.

R. P.: Viename savo laiškų (1938 m.) jūs rašote, kad Joninių vakarą gražiai pasivaikščiojot su p. Aleksandravičiumi. Apie ką jūs ten tada kalbėjote?

S. A.: Šito nebeatsimenu. Atsimenu tik tai, kad jis Vilniuje įsikūrė kaip Dailės instituto dėstytojas. Netrukus, 1940 m., ir aš pajudėjau (iš pradžių – į Tauragę, paskui – į Švietimo liaudies komisariatą, kur dirbau vidurinių mokyklų inspektoriu). Aleksandravičių jau radau Vilniuje. Kol pats gavau butą, nakvodavau pas jį. Jis gyveno Tiltogatvės rajone, netoli Raudonojo Kryžiaus ligoninės. Tas namas – toliau nuo gatvės. To buto šeimininkė buvo gana kultūringa moteris. Aleksandravičius turėjo patogų kambarį. Čia nakvojau kelias naktis, kol pats įsikūriau Vilniuje. Po to aš labai įsitraukiau į komisiariato veiklą, tad mažai laiko likdavo bendrauti su Aleksandravičiumi. Jis taip pat be darbo ne-

sėdėjo. Laikas ėjo, mes susitikdavome vis rečiau. O čia ir patrankos pradėjo bildėti. Su Aleksandravičiumi dar buvau susitikęs Antrojo pasaulinio karo metais. Jis, atrodo, tebegyveno pas tą pačią šeimininkę. Aš – netoli jo, Tiltogatvės ar 18, ar 20 name (dabar tas namas išgražintas, perstatomas).

Vokiečių okupacijos metais Aleksandravičius toliau dirbo Dailės institute dėstytoju, o gal ir kitose pareigose. Aš dirbau I-ojoje gimnazijoje. Kartą susitikom su Aleksandravičiumi. Jis mane pakvietė dėstyti vokiečių kalbą Dailės instituto studentams. Vienus metus jiems ir dėščiau – turėjau 3 ar 4 savaitines pamokas. Vėliau persikėliau į Kuršėnus, dirbau vidurinėje mokykloje. Tada mūsų ryšys su Aleksandravičiumi nutrūko. Tiesa, ir vėlesniais metais kai kada susitikdavome. Kartą, kai atvažiavau į Vilnių, buvau pas jį namuose. Jis buvo pasistatęs gražų, menišką namuką.

R. P.: Sakėt, kad buvot užėjęs pas jį, kai Kuršėnuose statė paminklą Laurynui Ivinskiui.

S. A.: Ne, tada nebuvo. Nežinau, kodėl tada su juo nesusitikau. Atrodo, tada jo paties ir nebuvo, tik darbininkai pastatė biustą.

